

Stanowisko
Zgromadzenia Ogólnego
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dnia 6 grudnia 2024 r.

w sprawie: budowy systemu ochrony ludności i obrony cywilnej w Polsce

Współczesny świat przechodzi dynamiczną transformację a globalny porządek, który utrzymywał się przez ostatnie dziesięciolecia zmienia się. Wojna na Ukrainie, napięcia na Bliskim Wschodzie – te wydarzenia pokazują nam, że żyjemy w czasach, które wymagają nowego podejścia do polityki bezpieczeństwa Polski oraz do budowania silnej i odpornej organizacji Państwa. W listopadzie br. polski Parlament zajmował się ustawą o ochronie ludności i obronie cywilnej, która – mamy nadzieję - wejdzie w życie od początku 2025 r. To długo wyczekiwany oraz kluczowy dla bezpieczeństwa obywateli akt prawny, który określa zadania ochrony ludności w czasie zjawisk kryzysowych w okresie pokoju jak i wojny, a także wskazuje organy i podmioty je realizujące.

Przygotowane rozwiązania zawierają m.in. zasady działania systemu wykrywania zagrożeń i alarmowania o nich, zasady tworzenia i użytkowania obiektów zbiorowej ochrony, których praktycznie w Polsce nie ma, czy funkcjonowania systemu bezpiecznej łączności w warunkach kryzysowych. Ustawa o ochronie ludności wyznaczy zapewne jedynie najważniejsze ramy systemu, które wkrótce zostaną uzupełnione o szczegółowe rozwiązania zawarte w rozporządzeniach określających precyzyjne wymagania, standardy techniczne, czy procedury postępowania, a jej autorzy zdają się dostrzegać fakt, iż nie da się stworzyć sprawnego systemu obrony cywilnej bez pełnego i aktywnego zaangażowania jednostek samorządów terytorialnego wszystkich szczebli.

Środowisko samorządowe zrzeszone w Śląskim Związku Gmin i Powiatów zgłasza pełną gotowość współpracy w tworzeniu i wdrażaniu systemu ochrony ludności w Polsce z podmiotami władzy centralnej i wszystkimi innymi interesariuszami większej odporności i większego bezpieczeństwa naszego kraju, akcentując potrzebę alokowania na te cele bezprecedensowych w historii środków z budżetu państwa oraz wszelkich innych, możliwych źródeł zewnętrznych. Wyrazem naszego stanowiska są poniższe propozycje dla przedstawicieli władzy centralnej.

1. Powiązanie tworzenia miejsc bezpiecznego schronienia z modernizacją energetyczną budynków użyteczności publicznej.

W Polsce praktycznie nie mamy dzisiaj obiektów bezpiecznego schronienia dla ludności. Oczywiście trzeba wybudować nowoczesne schrony, lecz w pierwszej kolejności należy wykorzystać i odpowiednio zaadaptować istniejące już obiekty użyteczności publicznej. Warto połączyć przygotowanie miejsc bezpiecznego schronienia z powszechną modernizacją energetyczną budynków gminnych. W celu zapewnienia bezpiecznych warunków osobom przebywającym w takim miejscu, konieczne jest między innymi wykonanie odrębnych,

niezależnych systemów wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła oraz zapewnienie alternatywnego źródła ciepła do kotłów zasilanych np. gazem ziemnym. Powszechnie wprowadzenie zamiennych źródeł ciepła np. pomp ciepła, które mogłyby również być w dużej mierze zasilane z własnych odnawialnych źródeł energii, takich jak instalacje fotowoltaiczne z magazynami energii, to oprócz poprawy bezpieczeństwa także szansa na zmniejszenie niskiej emisji i ochronę powietrza. Warto zwrócić uwagę, że wprowadzenie wymienionych wyżej rozwiązań przełożyłoby się także na poprawę komfortu osób korzystających z tych obiektów na co dzień, np. uczniów szkół, klientów innych placówek publicznych oraz pozwoliłoby na zmniejszenie kosztów energii niezbędnej do ich zasilenia i ogrzania.

2. Zwiększenie samodzielności energetycznej wspólnot lokalnych.

Istotnym elementem sprawnego systemu ochrony ludności jest zapewnienie ciągłości dostaw energii elektrycznej. Kluczowa jest decentralizacja wytwarzania energii elektrycznej i zwiększenie roli samorządów gminnych na tym polu. Gminne spółdzielnie energetyczne, czy klastry energii powinny stać się istotnym elementem stabilizującym system energetyczny. Mnogość lokalnych instalacji produkujących energię oraz budowa systemu umożliwiającego jej współdzielenie jest niezbędna do poprawy odporności. Na przeszkodzie stoi jednak brak wystarczających środków finansowych, rozwiązań prawnych i organizacyjnych oraz słaba współpraca z energetycznymi spółkami Skarbu Państwa we wdrażaniu takich rozwiązań.

3. Edukacja z zakresu obrony cywilnej szansą na lepszą polską szkołę.

Gruntowna reforma polskiego systemu oświaty jest niezbędna do wprowadzenia sprawnego systemu ochrony ludności w naszym kraju. Polska szkoła przygotowuje dziś uczniów głównie do egzaminów, a nie do samodzielnego, dorosłego życia. Konieczne jest wprowadzenie do programu nauczania większej ilości zajęć praktycznych, np. udzielania pierwszej pomocy, posługiwania się podstawowymi narzędziami warsztatowymi, przygotowywania posiłków, czy reagowania w sytuacjach zagrożenia. Zwiększona odporność społeczeństwa to także poprawa jego kondycji psychicznej i fizycznej. Jednym ze sposobów na osiągnięcie tego celu jest wprowadzenie większej ilości zajęć ruchowych i sportowych. Do tego niezbędna jest nowoczesna baza szkoleniowa i sportowa, której budowę na terenie całego kraju musi wesprzeć Rząd.

4. System ochrony ludności szansą na podniesienie jakości życia Polaków.

Budowa sprawnego systemu ochrony ludności odpowiada na podstawową potrzebę poczucia bezpieczeństwa ludności. Przedsięwzięcia infrastrukturalne polegające na przygotowaniu miejsc bezpiecznego schronienia, czy zwiększenia odporności systemu energetycznego są bardzo istotne, natomiast nie zbudujemy sprawnego systemu OL bez przeszkolenia i wyposażenia obywateli w niezbędną wiedzę i umiejętności, zwiększające ich samodzielność oraz możliwość przetrwania w warunkach kryzysu. Zapewnienie obywatelom dostępu do materiałów edukacyjnych, np. dotyczących gromadzenia zapasów żywności i wody, instrukcji postępowania, np. w przypadku braku zasilania czy dostępu do wody bieżącej, to działania do niezwłocznego podjęcia. Niezbędna jest również możliwość regularnego trenowania działania w sytuacji zagrożenia z wykorzystaniem nowoczesnej, a nieistniejącej obecnie bazy szkoleniowej. Konieczne jest także budowanie postaw wspólnotowych, promowanie pomocy międzysąsiedzkiej oraz umiejętności pracy w grupie. Przygotowanie społeczeństwa do reagowania w przypadku zagrożenia pozytywnie wpłynie na kondycję fizyczną i psychiczną jego członków, co przełoży się na podniesienie jakości życia.

5. Finansowanie budowy systemu ochrony ludności.

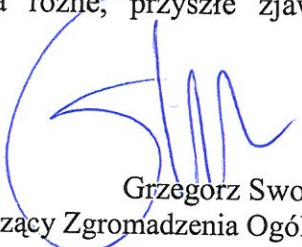
Zgodnie z raportem Najwyższej Izby Kontroli z 2019 roku system obrony cywilnej w Polsce nie istnieje, w związku z czym nakłady na jego budowę muszą być ogromne. W listopadzie bieżącego roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji zapewnił, że Rząd przeznaczy w 2025 roku około 6 mld złotych na budowę schronów dla obywateli. To ważna deklaracja, natomiast, by zniwelować wieloletnie zaniechania na tym polu, potrzeba zarówno wielokrotnie więcej środków finansowych, jak i maksymalnego wykorzystania tych ze źródeł już dostępnych. Proponujemy zatem, aby działania z zakresu modernizacji energetycznej istniejących obiektów w celu ich adaptacji na bezpieczne miejsca schronienia, finansować m.in. ze środków będących w dyspozycji Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Działania polegające m.in. na montażu dodatkowej wentylacji mechanicznej z rekuperacją, pomp ciepła, paneli fotowoltaicznych oraz magazynów energii przyczyniają się przecież też do ochrony środowiska naturalnego. Przy czym zakres możliwych do ponoszenia kosztów powinien być w większym stopniu zorientowany na cele ochronne, tj. obejmować np. możliwość zakupu drzwi schronowych zamiast drzwi zwykłych. Zwiększenie samodzielności energetycznej wspólnot lokalnych to zadanie wprost zwiększające ich odporność, które powinno być w głównej mierze finansowane ze środków Krajowego Programu Odbudowy.

Tworzenie gminnych systemów produkcji energii ze źródeł odnawialnych, magazynowania jej, dystrybucji oraz zarządzania nią wpłynie zarówno na jakość środowiska naturalnego, jak i poprawę bezpieczeństwa Polaków. Warto wykorzystać środki subwencji oświatowej na sfinansowanie działań edukacyjnych i szkoleniowych w ramach przygotowania młodzieży do działania i reagowania w sytuacjach kryzysowych. Kolejnym proponowanym działaniem może być również objęcie przez Rząd większym finansowym wsparciem działalności stowarzyszeń harcerskich i sportowych. Warto tu rozważyć uruchomienie na budowę systemu obrony cywilnej programów dotacyjnych oferowanych przez różne ministerstwa, zarówno dla projektów twardych, polegających na przykład na budowie bazy szkoleniowej, jak i miękkich, dotyczących przeprowadzania samych szkoleń.

Należy pamiętać, że ogólna sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego w Polsce uległa w ostatnich latach pogorszeniu, głównie ze względu na znaczące ubytki wpływów z tytułu podatku dochodowego, dlatego ich możliwości finansowe w zakresie budowy systemu ochrony ludności są mocno ograniczone.

Podsumowanie

Budowa nowoczesnego i sprawnego systemu ochrony ludności oraz obrony cywilnej to jedno z najważniejszych zadań, jakie stoją przed władzami publicznymi i obywatelami naszego kraju. Uważamy, że warto wykorzystać ten wysiłek jako szansę na szybką reformę oraz poprawę organizacji i funkcjonowania Państwa. Stoimy dziś przed wielką okazją, by poprzez stworzenie nowoczesnego i sprawnego systemu ochrony ludności, zwiększyć zaufanie obywateli do Państwa, podnieść jego wiarygodność i reputację, a przy tym wydatnie zwiększyć powszechne poczucie bezpieczeństwa i odporność kraju na różne, przyszłe zjawiska kryzysowe.

Grzegorz Swoboda
Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego

